

SZIGETVÁRI Oszkár
A fővárosi rendőrség detektívtestülete

A magyar állam a kiegyezéskor nem vette át teljes egészében az idegen hatalom elnyomását is megvalósító centrális vezetés alatt álló rendvédelmi testületek magyarországi szervezeteit.¹

Más megoldást keresve, elindulva a centralisták és municipálisok között húzódó reformkori vita nyomán² a rend védelmét az önkormányzatok kompetenciájába helyezték, melyről az 1870. évi köztörvényhatóságok rendezéséről szóló, valamint az 1871. évi községek rendezéséről szóló törvények rendelkeztek.³

A polgári magyar állam időszakában a központi államhatalomnak közvetlen alárendeltségében összesen 14 rendvédelmi testület működött, ezek közül a rendőrségek, a csendőrség, a pénzügyőrség, a vámőrség, a folyamőrség és a határőrség rendelkezett nyomozói munkára létrehozott szervezeti egységekkel.⁴

A dualizmus idején az önkormányzati modell, megbukott, így a rendvédelem átszervezése megkezdődött. Elindult az államosítás, kezdetben a falvakban, majd a városokban.⁵

A fővárosi rendőrség szerepe az állami rendőrség létrehozásában kiemelkedő volt, hiszen, 1872-ben ideiglenesen, 1881-ben pedig véglegesen államosították.⁶

Az államosítást elrendelő törvény részletesen szabályozta a hatósági eljárásokat, a szervezeti szabályokat, melyekre korábban az úgynevezett sárgakönyv adott útmutatást.⁷

A szervezet megalakulását megelőzően a fővárosi rendőrség 1881-es államosítását követően nem jeleskedett a bűnesetek felderítésében. A bűnügyek megoldását rendbiztosok végezték, akik között akadtak ugyan kiválóságok, azonban megfelelő képzettségük és technikai támogatottságuk hiányában nem voltak képesek igazán eredményes munkát végezni.⁸

Az egyenruhás őrszemélyzet pedig teljes mértékben alkalmatlan volt a nyomozói munkára.⁹ A rendőrségnek szembe kellett néznie az új bűnüldözés során materializálódó feladatokkal, melyek leküzdése új taktikai és nyomozati eljárásokat követelt. Ilyen volt például a rendőri mivolt leplezése, kihallgatási taktikák alkalmazása, nem nyílt módon történő információk beszerzése. A detektív munka jogszabályi környezete az 1880-ban életbe lépett Magyar Büntetőtörvénykönyvvel rendezésre került.

A korábban kiadott „*Sárga könyv*” került leváltásra a törvénykönyvvel, így ez a jogterület a kor nemzetközi élvonalába tartozó jogi szabályozásra tett szert. Egyenes út vezetett tehát a detektívszolgálat önálló szervezeti egységként való megszervezésére.¹⁰

A fővárosi detektívtestület rendeletileg TISZA Kálmán¹¹ miniszterelnök utasítására 1885. XII. 15-én került felállításra reagálva a rendőrség hiányosságaira és a bűnügyi helyzetre. Megszervezése TÖRÖK János¹² főkapitány nevéhez fűződik, a szervezet osztályszintű működését azonban csak 1886. I. 1-én kezdte meg.¹³

TÖRÖK János főkapitány átszervezte a fővárosi rendőrséget, melynek során igyekezett az állomány kiváló teljesítményt nyújtó részét megtartani, majd becsületes és szorgalmas újonnan felvett rendőrökkel kiegészíteni. Kezdetben 28 detektívstátusz került betöltésre, ami további 8 fővel került bővítésre, ezzel párhuzamosan a polgári biztosok intézménye megszüntetésre került.

TÖRÖK János főkapitány 1886-ban kiadott rendelete értelmében az összes kinevezett detektívet detektívosztályba sorolták. Korábban a főkapitányság vagy a kerületi kapitányságok alárendeltségében látták el feladatukat. A detektívosztály első vezetője báró SPLÉNYI Ödön¹⁴ címzetes kerületi rendőrkapitány volt felügyelői címmel. Rendelkezése alapján a detektívek felosztása szolgálati feladataik és illetékességük tekintetében a következőképpen alakult: 1 fő a főkapitány mellé, 1 fő a Margit szigetre, 12 fő a bűnügyi osztályra, 1 fő az államrendészethez, 4 fő a detektívfelügyelő mellé, 1 fő szolgálatsszervezésre, 2 fő a bérkocsisok felügyeletére, 2 fő a prostitúció ellenőrzésére, 4 fő a vasutasok és a vendéglők megfigyelésére, 8 fő pedig a detektív őrzési szolgálatra került beosztásra.¹⁵

Létszám tekintetében a folyamatos bővítés volt jellemző, tekintettel az eredményes feladatellátásra. 1911-ben már 190 fő volt az osztály létszáma, ami év végére további 83 státusszal került bővítésre. 1914-re a létszám 250 fő volt, 1919-re pedig elérte az 543 főt. A testületet 1918 végéig 6 detektív főnök irányította.¹⁶

Megjelent a testületen belül a képességek alapján történő szelektálás, specializáció. Ez a szolgálat-szervezésben a csoportbeosztások megjelenésében materializálódott. Az elvégzendő feladat jellege határozta meg, hogy képességei alapján ki a legalkalmasabb annak elvégzésére, legyen szó egy körözött személy elfogásáról, esetleg egy puhatolásról, megfigyelésről.

Egy-egy csoportba 3-4 fő detektív tartozott, akik tevékenységét és beosztását a csoportvezetők végezték.¹⁷

A főcsoportok sérülési, intellektuális, lopási és betörési ügyek alapján tagozódtak. A sajtó és állambiztonsági ügyekkel külön főcsoport foglalkozott. A detektív kirendeltségek a főváros kiemelt fontosságú és forgalmú pontjai közelében helyezkedtek el. Ilyenek kiemelt helyszínek voltak például a pályaudvarok és a valutaügynökségek.¹⁸

Az 1867-1945 közötti rendvédelmi oktatás az állami iskolai rendszerre épült. Bizonyos beosztások betöltéséhez meghatározott állami iskolai végzettséggel kellett rendelkezni, majd az előírt szaktanfolyam elvégzése következett. Ennek szabályait az 1883. évi köztisztviselő minősítésről szóló törvény rögzítette.¹⁹

Az előre rögzített feltételek biztosították az állomány magas színvonalát. A szaktanfolyami rendszer igen költségtakarékos megoldás volt, hiszen nem kellett önálló rendvédelmi felsőoktatási intézményeket létrehozni.²⁰

A jelentkezők személyes képességeire és adottságaira épült képzésük, melynek során személyes kompetenciáik felmérését követően kerültek próbaszolgálatra. Amennyiben eredményesen teljesítették a próbaszolgálatot a detektívfőnök döntése alapján kerültek a képességeikhez leginkább megfelelő csoportba. A gyakorlati idő egy-két év volt, aminek teljesítése közben a gyakornok folyamatos értékelést kapott vezetőitől.

A gyakornoki idő elteltével dőlt el, hogy az adott csoportban véglegesítik-e a detektívet, esetleg másik csoportba kerül beosztásra, amennyiben pedig nem megfelelő teljesítmény nyújtott akár el is bocsájthatták. A szaktanfolyamok már 1890-ben megjelentek, belügyminiszteri rendeletre intézményi szabályozásukra csak 1923-ban került sor. A szabályozás értelmében a detektív tanfolyamot és vizsgát, valamint a detektívfelügyelői tanfolyamot és vizsgát rendszeresítették. Az alap detektív tanfolyam tárgyai között megtalálhatjuk a közigazgatási ismereteket, kriminalisztikát, büntetőjogot, lövészetet, birkózást. A hallgatók továbbá boncoláson vettek részt, megismerték a szolgálati szabályzatot és egyéb gyakorlati ismeretanyagot sajátítottak el. A detektívfelügyelői tanfolyam mélyebb ismereteket adott át, elsősorban az önálló munkavégzésre és vezetésre alkalmas kiválasztottak vehettek részt rajta, ami a későbbi pályafutásuk során a vezetővé válás egy kezdő lépcsőfoka volt. Mindkét tanfolyam záró aktusa a szóbeli és írásbeli vizsga volt.²¹

A fővárosi detektívek csupán maroklőfegyverrel voltak felszerelve, az őrszolgálati állomány ellátása karabéllyal is megtörtént.²²

A detektívek esetében az állami iskolai végzettség tekintetében az előírás az érettségi megléte volt. Állami fizetési osztályba sorolásuk révén biztosítva voltak számukra a társadalmi státuszukhoz méltó életvitel feltételei. Fizetésük elegendő volt családjuk fenntartásához, továbbá beosztásukhoz és családjuk nagyságához mértén meghatározott alapterületű lakás lakbérét teljes egészében megtérítették. 40 év szolgálati idő letöltését követően fizetésük 100% -val váltak nyugdíjjogosulttá. Illetményük néhány százalékanak ellenében maguk és közvetlen családjuk is teljes körű orvosi ellátást vehetett igénybe. Ezzel a feltételrendszerrel a detektívek mentesültek a mindennapi megélhetés gondjai alól.²³

A szervezet folyamatos fejlődése és gyarapodása szükségessé tette a jogszabályi környezet alkalmazkodását, innovációját. Megalkotásra került a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi törvény, amely számos részletszabályozást tartalmaz, valamint tisztázta a nyomozás során szükséges alapfogalmakat is, mint a rendőrhatóság fogalmát.²⁴

A belügyminiszter a törvény nyomán rendeletben szabályozta a rendőrhatóság jogköreit, illetve a nyomozó tevékenységet is.²⁵

Az 1899-ben kiadott belügyminiszteri rendelet részletesen leírta a nyomozás feladatait a nyomozó rendőr hatóságok és kezegek részére. A nyomozás feladata ennek fényében az adatok összegyűjtése és a tényállás megállapítása, ami megalapozza a bírósági döntést és a vizsgálat mellőzhető. Az 1896. évi

bűnvádi perrendtartási törvény bővíti a rendőrség hatáskörét, így a korábbi 1881-es szabályozáshoz képest több feladatot ró a testületre. A budapesti állami rendőrség bűnügyi osztálya 1899-ben 67 059, míg 1900-ban már 88 556 ügyiratot kezelte, a törvényi szabályozás változásának következtében.²⁶

Párhuzamot vonva megfigyelhető, hogy a törvényi szabályozók változása, akár napjainkban egyre több feladatot ad a rendőrségnek ügyvitele során.

A törvényi szabályozók és a szolgálat ésszerű és hatékony szervezésén kívül a detektívek munkáját nagyban segítette az 1885-ben létrehozott bűnügyi nyilvántartás, ami több újítás mellett szintén TÖRÖK János főkapitány nevéhez fűződik. A nyilvántartás alapját a rendőrök által szolgálat ellátásuk során összegyűjtött feljegyzések képezték. A nyilvántartás négy részből a körözött személyek és rovott múltúak a lopott és talált tárgyak a feltételesen szabadlábra bocsátottak, valamint a rendőri közlönyökből állt. Kezdetben a nyilvántartást a detektívosztály kezelte, 1887-ben bővült fényképes arcnilyvántartással is. A későbbiekben rögzítették az ismerté vált búvóhelyeket és játékbárlangokat is.

A fényképnilyvántartás ellenére a személyes adatok képhez társítása igen nehézkes volt, hiszen az intézkedés alá vontak sokszor nem valós adataikat hozták a hatóság tudomására. A BERTILLON-féle rendszer használatára²⁷ a Német Császárságban és az Osztrák Császárságban is áttértek, a Magyar Királyságban pedig e rendszer bevezetését tervezték. Végülis azonban 1903-ban a Magyarországon az ujjlenyomatrendszer bevezetése mellett döntöttek.

Dr. zebegnyői PEKÁRY Ferenc²⁸ kerületi kapitány 1902-ben Londonban történt látogatása során megismerte a GALLTON-féle módszert, ami Anglia után Európában másodjára Budapesten került bevezetésre. A módszer Indiából származik, ahol egy birtokos horganylemeze csepegtetett tintába nyomta munkásai újat az egyedi azonosítás érdekében. Az így keletkezett egyéneként egyedi azonosító jeggyel vált ellenőrizhetővé, hogy ki vette már fel a bérezését. A daktiloszkópia bevezetésének évében 1902-ben 2000 lenyomat került rögzítésre, aminek köszönhetően több alkalommal sikerült álnevet használó személyeket azonosítani. A daktiloszkópia, fénykép és egyéb feljegyzések egy precízebb nyilvántartás vezetését tették lehetővé, ami eredményesebb és alaposabb nyomozói munkát eredményezett.²⁹

A korabeli detektívek módszerei közül számos szakmai fortélyt ma is előszeretettel és eredményesen használunk tevékenységünk során. Többek között a mai szolgálatellátás során már mindennaposá vált rendőri jelleg leplezését, megfigyelést, álcázást.³⁰

A fővárosi detektívek eredményei nemzetközi elismerésre tettek szert. Nevükhöz fűződik a több országban körözött kasszafűró görög kasszafűrónak és bandájának elfogása, az 1884-ben történt híres postarablás elkövetőjének kézre kerítése.³¹

Az életellenes deliktumok kinyomozásának iskolapéldája az 1909-ben Adria szállóban történő emberölés felderítése. Az elkövetőt a cselekményt követően néhány órán belül a mai terminológiával élve forró nyomon üldözést alkalmazva fogták el a detektívek. Szintén ebben az évben lőttek le egy kocsmáros ismeretlenek Budafokon, akinek gyilkosait egy napi nyomozás után kerítették kézre a detektívek. Ezek az eredmények elképzelhetetlenek lettek volna hatékonyan működő információs hálózat és megfigyelő szolgálat nélkül. A megfigyelő szolgálat során figyelemmel kísérték a kétes hírű játékbárlangokat, rendezvényeket, azokat az inkriminált helyeket, ahol a körözött személyek megfordulhattak. A begyűjtött információk birtokában eredményes ellenőrzéseket, razziákat szerveztek, melynek során 1908-ban 500, 1909-ben pedig 862 személyt fogtak el a detektívek.³²

A dualizmusban mindinkább fejlődő bűnügyi munka és jogszabályi keret létjogosultságot teremtett a mai szervezeti és működési szabályzatnak megfelelő testületi szabályzat fejlődésének. A detektívek szolgálatát az 1881. VII. 1-én hatályba lépett, a fővárosi rendőrségről szóló törvény határozta meg.³³

A detektívek ezzel élen jártak (első szabályzatuk 1888. VII. 1., második szabályzatuk 1890. VI. 1.), hiszen az őrszemélyzet — mai néven közrendvédelmi állomány — számára szervezeti szabályozás csak 1893-ban lépett életbe.³⁴

A dualizmus idején kerültek megalkotásra a fővárosi rendőrség szakszolgálati ágait szabályozó szabályzatok, melyeket az időszakot követően a két világháború között csupán aktualizáltak az 1884. évi belügyi utasítás nyomán.³⁵

A szervezetet és szolgálatellátást szabályozó rendeletek folyamatos gyarapodása okán³⁶ a keletkezett joganyag összegyűjtése szükségessé vált, ezért jogszabálygyűjtemény formájában 1896-ban került kiadásra. Ezt követően 1902-ig évente került aktualizálásra és kiadásra. Ezen kívül a fővárosi rendőrség 1895-től éves jelentéseit is publikálta, ezzel prezentálva az adott évre vonatkozó eredményeit, a legfontosabb eseményeket.³⁷

A szervezeten és minőségileg folyamatosan fejlődő detektívtestület a XIX-XX. század fordulójára nemzetközileg elismert eredményeket tudhatott magáénak.³⁸

A detektívek személyi állományának színvonalát tanúsítja az a tény is, hogy a dualizmusban a főkapitányi tisztséget betöltő nyolc személy közül csupán 4 fő került ki a fővárosi rendőrség személyi állományából, közülük pedig két főt közvetlenül a detektívtestület éléről neveztek ki főkapitánynak.³⁹

A testület eredményei nyomán a városok és önkormányzatok rendőrségein belül folyamatosan kerültek felállításra a detektív testületek.⁴⁰

Említésre méltó a detektívek személyvédelmi feladatok területén történő szerepvállalása is, melynek során az uralkodó magyarországi látogatásakor detektívcsoportot vezényeltek a testőrségekhez. A két társország az Osztrák-Magyar Monarchia és Magyar Királyság rendelkezett egy-egy legfelsőbb közjogi az osztrák császári és a magyar királyi tisztséggel. E két közjogi méltóságot, azonban egyetlen személy *Ferenc József* töltötte be, akire a császári és királyi testőrségek egyaránt vigyáztak. Az Osztrák Császárság területén az uralkodó testi épségére az osztrák testőrségek, a Magyar Királyság területén a magyar testőrségek vigyáztak. A társországok területén azonban valamennyi testőrség tagjai részt vehettek az uralkodó védelmében. A testőrkapitányok a főudvarmesterek alárendeltségébe tartoztak, azonban a korabeli testőrségek főleg díszelgő feladatokat láttak el. Az esetleges merényletek megelőzésére, rendbontások kivizsgálása érdekében szükség volt a tapasztalt detektívek munkájára. A magyar testőrségek munkáját a fővárosi rendőrségtől vezényelt detektívcsoport támogatta. Az uralkodó védelmének szavatolása érdekében országjárásai során vidéki és helyi rendvédelmi szervezetek (*önkormányzati rendőrségek*) detektívtestületei is részt vettek a személyvédelmi feladatokban.⁴¹

A Magyar Királyi Csendőrségnél a nyomozó munkára specializálódott egység létrehozására csak a későbbiekben került sor a fővárosi rendőrség mintájára. A testület berkein belül a nyomozó tevékenységet a járásörmesterek végezték. A járásörmesterségek, azonban rövid életűek voltak és az I. világháború során megszüntetésre kerültek a jelentkező csendőrhány okán. Az I. világháborút követően folytatódott csupán a csendőrségen belüli nyomozószolgálat szervezése.⁴²

A Magyar Királyi Határrendőrség, mint állami rendőrség 1906-ban kezdte meg működését, kezdetben csupán egyenruhás állománnyal. 1909-ben valósult meg a nyomozószolgálat alapjainak letétele a testületnél 20 detektívstátusz rendszeresítésével.⁴³

A fővárosi detektívek a komplikáltabb bűnügyek esetén tapasztalataik révén a vidéki rendőrségeket is segítették a nyomozásokban.⁴⁴

Az I. világháború időszaka, akár minden társ rendvédelmi testület esetében külön fejezet a detektívtestület történetében. Ebben az 1914-1918-ig terjedő időszakban három tényező hatott a testület tevékenységére. Az első jelenség a kivételes hatalom volt, melynek során az alapvető jogok kerültek korlátozásra a fegyveres harc eredményes megvívása érdekében. Ennek szabályozása már békeidőben kidolgozásra került, fegyveres konfliktus esetén csupán életbe kellett léptetni őket. A kivételes hatalom szabályozásár két minta szolgált alapul. A brit minta szerint a kivételes hatalom gyakorlását a kormány gyakorolta. A német minta szerint ezzel a jogkörrel a haderő került felruházásra. Az Osztrák Magyar Monarchia társországai eltérő módon szabályozták ezt a kérdést. A magyar törvényhozás jóval az osztrák döntést követően 1912-ben határozott a kérdésben a kivételes hatalomról szóló magyar törvény megalkotásával és életbe léptetésével.⁴⁵

Ennek értelmében a rendvédelmi testületek a háború időszakában sem kerültek a haderő irányítása alá, kivéve a hadműveleti területeket, ahol mindenképp a haderő diszponált.⁴⁶

Tehát a háború időszakában is a kormány, belügyminiszter által irányította a fővárosi rendőrséget ezen belül a detektívek tevékenységét. A második tevékenységet szabályozó tényező a személyi állomány szűkösége volt. A dinamikus szaporodó létszám még békeidőben is elmaradt az ügyek számának növekedéséhez, feladatkörök bővüléséhez képest.⁴⁷

1914-ben a fővárosi rendőrség 2 000 fős őrszemélyzetéhez képest a detektívtestület csupán 250 fővel látta el szolgálatát. A háború alatt sok rendőr önként jelentkezett, sokukat pedig behívtak katonai szolgálatra. A személyi állomány pótlása nem volt megoldható, a hadseregnél szolgálatot teljesítő rendőrök visszairányítására esély sem volt, továbbá a harctéren elesettek helyére sem volt utánpótlás.⁴⁸

A katonai rendőrségnek a Magyarország területén nem volt joga a polgári lakosság körében történő rendfenntartásra. A rendvédelmi testületeket nem utasíthatta, azok feladatait nem vehette át. Az 1917-

ben megszervezett katonai rendőrség a katonákat érintő ügyekben rendelkezett intézkedési jogosultsággal. Karhatalmi feladatokat a rendvédelmi testületek segítésekor azok alárendeltségében láthatott el, ebben az esetben részt vehetett a rend fenntartására szervezett akcióban a polgári lakosság körében.⁴⁹

A harmadik jelenség a békeidőszakhoz képest jelentősen kibővült feladatkör volt. Megjelentek az élelmiszerek uzsoraszerű áremelkedésével kapcsolatos bűncselekmények, középületek és közlekedési, valamint hírközlési csomópontok őrzésével, gyanús idegenek ellenőrzésével összefüggő szolgálati feladatok, továbbá a kémek és a hadiellátmánnyal üzérkedők utáni nyomozás is. A tevékenységek során nem kizárólag a helyi lakosok által elkövetett cselekményekre kellett koncentrálni, megjelentek a nagy számban Gallíciából és Kárpátaljából érkező törvényszegő egyének is. Az egyre szélesebb feladatkör szaporodó ügyeket eredményezett, ami aránytalanul nagy terhet rótt a csekély létszámú személyi állományra.⁵⁰

A növekvő terhek ellenére a fővárosi rendőrség ezen belül a detektívtestület kiállta a próbákat és feladatait eredményesen valósította meg, annak ellenére, hogy területi illetékessége is nőtt.⁵¹

Az 1918-1919-es forradalmak tömegével szemben a fővárosi rendőrség detektívjei és az őrsemélyzeti állomány tehetetlen volt. Felszerelése, az állomány képzettsége és a szervezet struktúrája révén is alkalmatlan volt erre a feladatra. Fenti okok miatt 1919 tavaszán a 3 000 fő személyi állománnyal rendelkező rendőrség nem tudott szembe szállni a kommunisták oldalára álló 14 000 fős helyőrséggel és a felfegyverzett szociáldemokrata alakulatokkal.⁵²

1886-tól 1919-ig terjedő időszak tekintetében a detektívtestület nagyszerű munkát végzett. Ez egyrészt köszönhető a személyi állomány szellemi színvonalának is. A testületbe való belépés előfeltétele az érettségi megléte volt, a dualizmus végén az érettségivel rendelkezők aránya a lakosság 1 % -át sem tette ki. Ennek fényében tekintettel arra vonatkozólag, hogy az őrszolgálati személyzet esetében az előírt állami iskolai végzettség a négy elemi volt kijelenthetjük, hogy a testületen belül is igen előkelő színvonalat képviseltek a detektívek. Ellátásuk tekintetében az állami alkalmazottakkal megegyező juttatásokban részesültek. A társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételek biztosítása állandó maradt, függetlenül a változó piaci viszonyoktól. Az ellátás szintje a képzettségtől függően a civil szférához képest is irigylésre méltó volt.

A detektívek irányítása mögött színvonalas külföldi és hazai tapasztalatokon nyugvó parancsnoki munka húzódott. Ezt az irányítói tevékenységet emberközpontúság és alázat jellemezte.

A legnagyobb értéket azonban mégis a képzett személyi állomány képviselte. A szellemiség, mint az eredményesség egyik alapkőve szintén említésre méltó.

Nem pusztán munkaszeretetről, hanem hazá és nemzet iránt tanúsított szeretetről beszélhetünk, ami a legnehezebb pillanatokban is átsegítette testület tagjait. Ezt a szellemiséget örökölte és vitte tovább — a fővárosi rendőrség mintája szerint — az 1919. X. 1-én államosított magyarországi rendőrség, amelyet a vidéki rendőrkapitányságoknak és a fővárosi rendőr-főkapitányságnak a Magyar Királyi Belügyminisztérium közvetlen felügyelete alatt történő összevonásával hoztak létre.⁵³

A rövid történeti áttekintés során felfedezhető a detektívtestület és a jelenlegi rendvédelmi testületek nyomozó szervei között számos hasonlóság. Gondoljunk például a szolgálatszervezés során a mai napig általánosan használt csoportbeosztásokra, melyek megteremtették a nyomozó munka specializációját abban a tekintetében, hogy milyen jellegű bűncselekmény nyomozása vált szükségessé.

Rablás, életellenes, gazdasági és egyéb bűncselekmények nyomozásának speciális szakismereteket igénylő eseteire való tekintettel. A nyomozók képzése napjainkban is az általános szakképzést követően nyomozói szaktanfolyami formában van jelen. Azonban a múltból okulva fel kellene használnunk azokat a már kezdetben bevált jellemzőket is, amiknek jelenlegi hiánya véleményem szerint rontotta a nyomozói munka hatékonyságát. A korai elképzelések szellemében a detektívek elsősorban területi munkát végeztek, úgynevezett figyelőszolgálatot is elláttak. Megismerték a területükön uralkodó bűnügyi helyzetet a rovott múltú személyeket, bűnbarlangokat. Napjainkban néhány kerületi kapitányság esetében a nyomozók ki sem jutnak az utcákra, hiszen az egy főre jutó ügyiratszám nemritkán a 40-et is meghaladja. Figyelembe kell persze vennünk a fluktuációt, a hiányos állományt, továbbá jogi háttérünk változásával a rendőrség hatásköre jóval szélesebb körű lett, ezáltal róva a megjelenő feladatoknak többszörösét a mai detektívekre.

Azonban ez a folyamat megfigyelhető volt az 1896-ban megjelenő bűnvádi perrendtartási törvény esetében is, ahol véleményem szerint a szervezet tudta tartani a lépést a növekvő feladatokkal. Ha a

végeken szolgálatot ellátó nyomozóink több mozgási szabadságot kapnának a rájuk rótt feladatok csökkentésével, a területen gyűjtött információk felhasználásával eredményesebb bűnüldöző, bűnfelderítés bűnmegelőző tevékenységet vihetnének véghez.

A területi munka bűnüldözésre gyakorolt pozitív hatásán kívül említésre méltó, hogy a szolgálati feladatok jobban elkülönültek egymástól. A detektívek nem végeztek közvetlenül nem a feladatkörükbe tartozó rendőri tevékenységet. Korunk rendőrei, függetlenül attól, hogy milyen állománycsoportba tartoznak, sokszor végeznek nem közvetlenül a számukra előírt feladatokat.

Összességében a detektívtestület megalakulása, majd folyamatos változása, fejlődése során megfigyelhető egy felfelé ívelő folyamat, melyben a szervezet úgy alakult, hogy reagálni tudjon a bűnüldözés kihívásaira figyelembe véve a külföldi példákat és a hazai gyakorlatot. A testület szervezeti alakulása, melynek során egy osztályba központi irányítás alá vonták őket elősegítették a hatékonyabb gyorsabb munkavégzést. A szolgálati szabályzat megjelenésével, továbbá a detektívek szakosodásával konkretizálódtak feladataik, nyomozásuk célirányossá vált. Hatékonyságukat növelték továbbá a technikai újítások, nyilvántartások, daktiloszkópia bevezetése.

Véleményem szerint a korabeli szolgálatellátás és nyomozás kevésbé vetette alá magát a társadalom elvárásainak, a szakma döntéseit áthatotta a professzió és az eredményes felderítés.

Jegyzetek:

¹ ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. 20-24.p. ; Idem: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből. 105-107.p. ; Idem: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem 148-149.p. ; DEÁK: *Polgári átalakulás és neoabszolutizmus 1849-1867.* ; Eadem: Államrendőrség és besúgó hálózat Magyarországon egy rendszerváltás fordulatos hónapjaiban 1860-1861. ; Eadem: Besúgólisták a neoabszolutizmus korából. ; Eadem: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. ; Eadem: Ludasi Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. ; Eadem: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. ; Eadem: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. ; Eadem: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. ; Eadem: *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867.*

² CSIZMADIA: 79-80.p.

³ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc.

⁴ A polgári magyar állam katonailag szervezett fegyveres őrtestülete volt:

- a Magyar Királyi Csendőrség 1881-1945 (Központi Nyomozó Parancsnokság 1930-tól);
- a Magyar Királyi Nemesi Testőrség 1867-1919 (nyomozó részleggel nem rendelkezett);
- a Magyar Királyi Darabont Testőrség 1904-1919 (nyomozó részleggel nem rendelkezett);
- a Magyar Királyi Testőrség 1920-1945 (nyomozó részleggel nem rendelkezett);
- a Magyar Királyi Folyamőrség 1920-1939 (nyomozó részleggel rendelkezett);
- Magyar Királyi Vámőrség 1921-1931 (nyomozó részleggel rendelkezett);
- Magyar Királyi Határőrség 1932-1938 (nyomozó részleggel rendelkezett)
- Magyar Királyi Képviselőházi Őrség 1912-1945 (nyomozó részleggel nem rendelkezett).

A polgári magyar állam polgári fegyveres őrtestületei voltak:

- Magyar Királyi Fővárosi Állami Rendőrség 1872-1919 (detektív testület 1885-től);
- Magyar Királyi határrendőrség 1906-1918 (detektív csoporttal rendelkezett);
- Magyar Királyi Fiumei Állami Rendőrség 1916-1918 (detektív csoporttal rendelkezett);
- Magyar Királyi Rendőrség 1931-1945 (detektív testület)
- Magyar Királyi Pénzügyőrség 1867-1945 (nyomozó „szakszolgálati ág” működött 1930-tól)
- Magyar Királyi Vám- és Adóőrség 1872-1886 (nyomozó részleggel nem rendelkezett).

⁵ PARÁDI: *Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919.* ; Idem: A dualista Magyarország belügyi szervei. ; Idem: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. ; Idem: A dualizmus kori magyar rendvédelem.

⁶ 1872/XXXVI.tc. ; 1881/XXI.tc.

⁷ „Sárga könyv”-nek nevezték a kortársak azt a sárga színű borítóba kötött könyvet, amelyben a szerzők összegyűjtötték a bűnügyi eljárások kívánatos korabeli szabályait. E téma átfogó törvényi szabályozásának a létrejöttéig a szakma a „Sárga könyv”-ben foglaltakat tekintette mérvadónak.

⁸ Ilyen rendbiztosok voltak: ZLINSZKY Károly, URS Nándor, MÁLTÁS Hugó.

⁹ BORBÉLY — KAPY: 17.p.

¹⁰ 1878/V.tc. ; 1879/XL.tc. ; 33 290/1880. (VII.16.) BM.kr. ; 38 547/1880. (IX.15.) BM.kr

¹¹ TISZA Kálmán (Geszt, Bihar vármegye, 1830. XII. 16. – Budapest, 1903. III. 23.) Nagybirtokos, a Határozati Párt elnöke, 1867-től a Balközép Párt alapító elnöke és vezére, 1875-től a Szabadelvű Párt alapító pártvezére.

- miniszterelnök: 1875. X. 20. – 1890. III. 13.

- belügyminiszter: 1875. III. 2. – 1878. X. 11. és 1878. XII. 5. – 1887. II. 11.

- pénzügyminiszter: 1878. II. 11. – 1878. XII. 5. és 1887. II. 11. – 1889. IV. 9.

- a király személye körüli miniszter: 1879. VII. 11. – 18749. X. 25.

- az ezredéves ünnepek kiirányi biztosa: 1896. VI. 5. – 1896. VI. 8.

BÖLÖNY: 297.p.

¹² TÖRÖK János (Zinga, Temes vármegye 1843. XII. 27. – Budapest, 1892. XI. 2.) Temesvár polgármestere, majd 1885. III. 11-től a fővárosi rendőrség főkapitánya királyi tanácsosi címmel. Nevéhez fűződik a fővárosi rendőrség modernizációja és fegyelmi állapotának rendbetétele. A főkapitányi tisztséget haláláig töltötte be.

BORBÉLY – KAPY: 81-83.p.

¹³ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 15-17.p.

¹⁴ báró SPÉLNYI Ödön címzetes kerületi rendőrkapitány a fővárosi detektív testület első vezetője. Huszár századosi majd szolgabírói múlttal került a fővárosi rendőrséghez, ahol 1886. IV. 17-én nevezték ki a detektívek főnökévé, mely beosztást 1889-ig látta el.

Loc.cit. 22.p.

¹⁵ Loc.cit. 21-22.p.

¹⁶ A fővárosi detektívtestület főnökei voltak: SPLÉNYI Ödön (1886-1889), SZOMBATFALVY Albert (*bűnügyi nyilvántartás, sajtóiroda*. 1889-1899), RUTTNER Sándor (1899-1901), KRECSÁNYI Kálmán (*daktiloszkópia* 1901-1912), NAGY Károly (1912-1917), dr. JESZENSZKY Gellért (1917-1918).

Loc.cit. 239-240.p.

¹⁷ VÉCSEY: 24.p.

¹⁸ Loc.cit. 248.p.

¹⁹ 1883/Ltc.

²⁰ PARÁDI: Rendőrtisztképzésünk hagyományai 1867-1945. ; Idem: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. ; Idem: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945. ; Idem: Csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.

²¹ VÉCSEY: 247-249.p. ; PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.

²² PARÁDI: Rendvédelem – karhatalom 1867-1945.

²³ PARÁDI: A csendőrség és a rendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. ; Idem: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. ; Idem: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. ; Idem: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.

²⁴ 1896/XXXIII.tc. ; 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r.

²⁵ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr.

²⁶ RÉDEY: 9-18.p.

²⁷ A módszerrel antropológiai jellemzőket alkalmazva azonosították a személyeket, például a csontozat sajátosságai, fül, fej és végtagok mérete, egyéb jellemző ismertetőjegyek alapján.

²⁸ Dr. PEKÁRY Ferenc jogászdoktor nevéhez kapcsolódik, hogy mint a fővárosi rendőrség kerületi kapitánya kezdeményezte a fővárosi rendőrség tisztjei számára szervezett — a magyarországi és a külföldi rendőrségek tapasztalatait feldolgozó — továbbképző tanfolyamokra a vidéki rendőrségek tisztjeinek a meghívása. Főkapitány-helyettesé léptették elő a XX. század elején, majd a Magyar Királyi Belügyminisztérium Államrendészeti Főosztályának, később pedig a Törvényelőkészítő Főosztályának a vezetőjévé nevezték ki. A magyarországi daktiloszkópia megteremtője és a nyilvántartási rendszer létrehozója.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 29.p. ; SZÉKELY: 36.p.

²⁹ PERÉNYI: 59-71.p.

³⁰ PÜSPÖKY-KELLER Mihály detektívfelügyelő napokig figyelt egy bérházat társával magukat rongyos ruházzal álcázva. A lakóházba ki és bejártak, találkoztak a lakókkal, de az emberek nem sejtették valódi kilétüket. Ezzel elegendő információt szereztek, hogy beazonosítsák és elfogják a hatóság által keresett csoportot. LEVICZKY Sándor detektív álrúhában derített fel egy vendéglátó egység működése mögé rejtett játékburlangot. KLACSO Kálmán detektív postásnak álcázva magát nyert beocsátást a keresett vagy bűjtatott személyek lakásába. Dr. KOTOFF Olivér detektívfelügyelő egy örökkel és figyelősze-mélyzettel ellátott játékburlangot derített fel, oly módon, hogy elegáns úrnak öltözve magát bárónak kiadva, két hölgynek álcázott detektívtársával jutott be a belvárosi magánlakásba.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 254-258.p.

³¹ Az Európa országait fosztogató görög kasszafúró bandát PAPACOSTA feltaláló mérnök vezette. CSOMBOR Imre postarablót pedig szintén bravúros ügyességgel fogta el a fővárosi rendőrség a detektív testület kiváló munkájának köszönhetően.

Loc.cit. 25.p.

³² VÉCSEY: op.cit. 43-45.p.

³³ 1881/XXI.tc. op.cit.

³⁴ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 25.p.

³⁵ Loc.cit.

³⁶ 9 389/1885. (II. 14.) BM.r.

³⁷ A fővárosi rendőrségre vonatkozó szabályokat először KRECSÁNY Kálmán kerületi kapitány gyűjtötte össze és rendszerezte, melyet később RÉDEY Miklós rendőrtiszt pontosított évente.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 26.p.

A testületre vonatkozó — immár az államosított magyar rendőrség egészére kiterjedően — újabb szabálygyűjtemény létrehozására 1926-ban került sor.

NÉMETHY — TÖRÖK

³⁸ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 75-96.p.

³⁹ Nem a fővárosi rendőrség kötelékéből került kinevezésre THAISZ Elek (1873-1884), JEKELFALUSY Lajos (1884-1885), TÖRÖK János (1885-1892), RUDNAY Béla (1896-1906). Dr. BODA Dezső határeset, mivel a fővárosi rendőrség kötelékéből debreceni kormánybiztossá kinevezett BODA Dezsőt feladata kiváló teljesítése nyomán nevezték ki a fővárosi rendőrség élére. A fővárosi rendőrség személyi állományából nevezték ki a főváros rendőr-főkapitányává dr. SÉLLEY Sándort (1892-1895), dr. SÁNDOR Lászlót (1917-1918) és dr. DIETZ Károlyt (1918-1919).

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 83-84.p. + 90-91.p.

⁴⁰ TISZA

⁴¹ PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában.

⁴² Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.*

⁴³ 1903/VIII.tc. ; 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

⁴⁴ VÉCSEY: op.cit. 39.p.

⁴⁵ 1912/LXIII.tc. ; MEZEY: A kivételes hatalom. ; MEZEY: Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvénycikk.

⁴⁶ PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. 13-16.p.

⁴⁷ Például a kivándorlási törvény intézkedéseinek ellenőrzése a pályaudvari kirendeltség feladatává is vált, amely az őrsemélyzet és a detektív testület tagjaira egyaránt a korábbinál lényegesen több teendőt rótt.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 31.p.

⁴⁸ A fővárosi rendőrség tagjai közül az I. világháború során a harctéren hősi halált halt, vagy sebesülésbe és betegségébe belehalt, továbbá eltűnt összesen 57 fő.

Loc.cit. 39-40.p.

⁴⁹ SUBA

⁵⁰ A budapesti detektívek 1915-ben 37 077 megbízást kaptak, amelyből 33 270 nyomozás volt sikeres. 1916-ban azonban már 81 723 aktát intéztek el.

BORBÉLY — KAPY: op.cit. 37-38.p.

⁵¹ 1916-ban a fővárosi rendőrség hatáskörét kiterjesztették — az akkor még Budapest agglomerációjába tartozó — csepel községre is. Ez nem az első eset volt, mivel a fővárosi rendőrség létrehozása óta több agglomerációs település is a hatáskörébe vontak.

1916/XXXVIII.tc.

⁵² BORBÉLY — KAPY: op.cit. 48.p.

⁵³ 5 047/1919.ME.r.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BORBÉLY — KAPY — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
(9.;12.;13.;14.;15.;16.;28.;30.;31.;34.;35.;37.;47.;48.;50.;52.)

BÖLÖNY — BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975.* Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltár és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISBN 0441-4985.

CSIZMADIA — CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.

DEÁK: *Polgári átalakulás és neoabszolútizmus 1849-1867.* — DEÁK Ágnes: *Polgári átalakulás és neoabszolútizmus 1849-1867.* Budapest, 2009, Kossuth. 104 p. HU-ISBN 978 963 09 5693 2.
(1.)

PERÉNYI — PERÉNYI Roland: *A bűn nyomában. A budapesti bűnözés társadalomtörténete 1896-1914.* Budapest, 2012, L'harmattan. 318 p. HU-ISBN 978 963 23 6554 1. /A múlt ösvényein./ HU-ISBN 1587-3153.

PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISBN 2062-8447.
(42.)

RÉDEY — RÉDEY Miklós: *A nyomozási eljárás nehézségei.* Budapest, 1901, Légrády Testvérek. 68 p.

TISZA — TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségeinek története a legrégebb idők-től 1912-ig.* Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomda. 327 p.

VÉCSEY — VÉCSEY Leó (szerk.): *A 40 éves budapesti detektív testület jubiláris albuma 1886-1926.* Budapest, 1927, A Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete. 320 p.

TANULMÁNYOK

DEÁK: *Államrendőrség és besúgó hálózat Magyarországon egy rendszerváltás fordulatos hónapjaiban 1860-1861.* — DEÁK Ágnes: *Államrendőrség és besúgó hálózat Magyarországon egy rendszerváltás fordulatos hónapjaiban 1860-1861.* *Századok*, CXL.évf. (2006) 6. sz. 1551-1774. p. HU-ISBN 0039-8098.
(1.)

DEÁK: *Besúgólisták a neoabszolútizmus korából.* — DEÁK Ágnes: *Besúgólisták a neoabszolútizmus korából.* *Aetas*, XXI.évf. (2006) 4.sz. 21-44.p. HU-ISBN 1785-9943.
(1.)

DEÁK: *Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867.* — DEÁK Ágnes: *Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867.* *Történelmi Szemle*, XLIX.évf. (2007) 3.sz. 351-372. p. HU-ISBN 0040-9634.
(1.)

- DEÁK: Ludasi Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. (1.;) — DEÁK Ágnes: Ludasi Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. In RESS Imre — SZABÓ Dániel (szerk.): *A Lajtán innen és túl. Elektronikus ünnepi tanulmányok Somogyi Éva 70. születésnapjára*. Budapest, 2007, MTA Történelemtudományi Intézet. 131-134.p. HU-ISBN 978 963 96 2717 8.
- DEÁK: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. (1.;) — DEÁK Ágnes: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. *Századok*, CXLII.évf. (2008) 3.sz. 727-771.p. HU-ISSN 0039-8098.
- DEÁK: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. (1.;) — DEÁK Ágnes: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. *Múlt-kor*, II.évf. (2011) tavasz. 53-56.p. HU-ISSN 2061-3563.
- DEÁK Ágnes: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. (1.;) — DEÁK Ágnes: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. 81-89.p. In Csóka Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785-2011*. Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 81-92.p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- MEZEY: A kivételes hatalom. (45.;) — MEZEY Barna: A kivételes hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993 szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- MEZEY: Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvénycikk. (45.;) — MEZEY Barna: Az első világháború jogi törvényhozói előkészítése: A kivételes hatalomról szóló 1912. évi 63. törvénycikk. 11-18.p. In ADÁM János — SEGES Vladimír — PALLAI László et al. (szerk.): *Első világháború a Kárpátokban. [Prvá svetová vojna v karpatoch. Перша світова війна в карпатках.]* Eperjes, 2016, Eperjesi Egyetem. 336 p. SK-ISBN 978 805 55 1717 9.
- PARÁDI: A dualista Magyarország belügyi szervei. (5.;) — PARÁDI József: A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV.évf. (1986) 4.sz. 45-50.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: Rendőr tisztképzésünk hagyományai 1867-1945. (20.;) — PARÁDI József: Rendőr tisztképzésünk hagyományai 1867-1945. 35-51.p. In DÁNOS Valér (szerk.): *A rendőrképzés reformja a kelet-európai változások tükrében*. Budapest, 1991, BM Rendészeti Kutató Intézet. /Tanulmányok a rendészet köréből./ A tanulmány korábbi változata 1991. november 12-én Balatonföldváron hangzott el a Rendőrtiszti Főiskola által szervezett rendvédelmi szakképzési konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. (23.;) — PARÁDI József: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, IV.évf. (1993) 1.sz. 130-136.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetire az első világháború előtt. (46.;) — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetire az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. (20.;) — PARÁDI József: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. *Rendészeti Szemle*, XLV.évf. (1997) 4.sz. 101-109.p. HU-ISSN 1789-4689.
- PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. (5.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. (5.;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19.-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendőr tisztképzés tradíciói 1867-1945. (20.;) — PARÁDI József: A magyar rendőr tisztképzés tradíciói 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 94-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI : A csendőr tisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakképzési rendszere. (20.;) — PARÁDI József: A csendőr tisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakképzési rendszere. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 100-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. (21.;) — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. (23.;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmuskori magyar rendvédelem. (5.;) — PARÁDI József: A dualizmuskori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 66-84.p. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. (23.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22. sz. 92-114. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. (22.;) — PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2011) 23.sz. 111-123.p. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. (23.;)
- PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. (41.;)
- PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelmében*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában. (5.;)
- PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak „*A kivételes hatalom és a közbiztonság*” című XIV. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA (49.;)
- SUBA János: *A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18. sz. 143-155.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. (1.;)
- ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. I.évf. (1991) 1.sz. 17-29.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848-1945*” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből. (1.;)
- ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem. (1.;)
- ZACHAR József: A HABSURG-hatalom és a magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (2005) 14.sz. 146-149.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. november 8-án, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

REGISZTRÁLT KÉZIRATOK

- DEÁK: *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867.* (1.;)
- DEÁK Ágnes: *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867.* Akadémiai doktori értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 2013.

FORRÁSTUDOMÁNYI SEGÉDLETEK

- SZÉKELY — SZÉKELY Vera (szerk.): *A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában*. II.köt. *Magyar Királyi Miniszterelnökség, a Király személye körüli Magyar Királyi Minisztérium, Magyar Királyi Belügyminisztérium*. Budapest, 1980, Fővárosi Nyomdaipari Vállalat. 118 p. HU-ISBN 963 63 1007 6. /Forrástudományi segédletek, 1./ HU-ISSN 0139-2778.

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK

- NÉMETHY — TÖRÖK — NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./

JOGSZABÁLYOK

- 1870/XLII.tc. — 1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.
(3.;
- 1871/XVIII.tc. — 1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.
(3.;
- 1872/XXXVI.tc. — 1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.
(6.;
- 1878/V.tc. — 1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a bűntettekről és vétségekről.
(10.;
- 1879/XL.tc. — 1879/XL.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a kihágásokról.
(10.;
- 1881/XXI.tc. — 1881/XXI.tc. a Budapest fővárosi rendőrségről.
(6.;33.;
- 1883/I.tc. — 1883/I.tc. a tisztviselők minősítéséről.
(19.;
- 1896/XXXIII.tc. — 1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.
(24.;
- 1903/VIII.tc. — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
(43.;
- 1912/LXIII.tc. — 1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.
(45.;
- 1916/XXXVIII.tc. — 1916/XXXVIII.tc. a Budapest Székesfővárosi Magyar Királyi Állami Rendőrség hatáskörének Csepel község területére való kiterjesztéséről.
(51.;
- 33 290/1880. (VII. 16.) BM.kr. — 33 290/1880. (VII. 16.) BM.kr. a magyar büntetőtörvénykönyvnek és az azokra vonatkozó életbeléptetési törvény tárgyában.
(10.); *Magyarországi rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) II.füzet. 349-352.p.
- 38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. — 38 547/1880. (VIII. 13.) BM.kr. a magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) I.füzet 629-659.p.
(10.); *Magyarországi rendeletek Tára*, XVIII.évf. (1880) II.füzet. 629-632.p.
- 9 389/1885. (II. 14.) BM.r. — 9 389/1885. (II. 14.) BM.r. toloncz-szabályzat kibocsátása tárgyában.
(36.); *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIX.évf. (1885) I.füzet. 164-243.p.
- 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. — 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbeléptetése tárgyában.
(24.); *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 8.sz. 229-234.p.
- 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. — 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbe léptetése alkalmából a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasítás tárgyában.
(25.); *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) II.füzet. 2416-2417.
- 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. — 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről.
(43.); *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.
- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról.
(43.); *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
(53.); *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.